## SÎBEVEYH

Nahiv ya'nî dilbilgisi âlimlerinden. İsmi Amr, lakabı Sîbeveyh, meşhûr künyesi Ebû Bişr ve bundan başka Ebû Osman, Ebü'l-Hüseyn veya Ebü'l-Hasan'dır. Daha çok Sîbeveyh lakabıyla tanınır. Nesebi Ebû Bişr Amr bin Osman el-Kanber'dir. İran'ın Şîrâz yakınlarındaki Beydâ'da ve bir rivâyete göre de Ahvâz'da doğdu. Doğumuna 140, 150 (m. 767), vefâtına da 180-188, 194 (m. 809) târihleri rivâyet edilir. Kabri Şîrâz'dadır.

Sîbeveyh, ilim tahsil etmek için Basra'ya geldi. Hadîs ve fıkıh ilmini öğrenmeye başladı. İlk hocaları Îsâ bin Ömer Sekafî, Hammâd bin Seleme ve Ebû Zeyd el-Ensârî'dir, Muhaddis (hadîs âlimi) Hammâd bin Seleme'nin huzûrunda hadîs-i şerîf okurken, bir kelimede hatâ yaptı. Hatâsından çok utanıp, üzüldü. Önce nahiv (dilbilgisi) ilmini öğrenmek lüzumunu hissetti. Nahiv öğrenmeye karar verip, nahivci Halîl bin Ahmed'in derslerine devam etmeye başladı. Nahivin temel bilgilerini bu hocadan aldı. Halîl bin Ahmed, O'nun zekâsı, çalışkanlığı ve terbiyesini takdîr edip, "Ey üzüntüleri gideren kimse, merhaba" diyerek iltifât ederdi. Ondan onbeş sene kadar ders aldı. Ayrıca Yûnus bin Habîb'den nahiv, Ebü'l-Hattâb el-Ahfes, Nezr bin Şümeyl el-Mâzinî ve Müerric bin Amr es-Sedûsî'den lügat (sözlük) dersi aldı. Muhaddis Ali bin Nasr el-Cehzemî'den de ders aldı. Basra'da devrin en meşhûr nahiv ve lügat âlimlerinden ders alması ve kabiliyeti

onu nahiv ilminde söz sahibi yaptı. Ders vermeye başladı. Ondan Ebü'l-Hasan el-Ahfaş ve Kutrub lakabını verdiği Muhammed bin el-Mustanir ders aldı. Nahiv ilmine dâir, el-Kitab ismiyle meşhûr eserini yazdı. "Kara't-ül-Kitâb" dendiği zaman Sîbeveyh'in meşhûr eserini okuduğu anlaşılır. Talebesi Ahfaş, hocasından sonra, el-Kitâb'ı Basra'da okutmaya başladı.

Sîbeveyh, hayatının sonlarına doğru Basra'dan Abbasî Halifeliği'nin merkezi Bağdâd'a gitti. Bağdâd'da Zenbûrî denen nahve dâir mes'elelerdeki ihtilâflar üzerine, nahiv ve lügat âlimi Kurrâ-i seb'a ya'nî yedi meşhûr hafızdan biri olan Ali bin Hamza Kisâî ile ilmî münâzarada bulundular.

Sîbeveyh, Bağdâd'daki münâzaranın neticesine çok üzülüp, Basra'ya geri gelip, daha sonra da memleketi İran'a döndü. İran'da vefât edip, Şîrâz'a defn edildi.

El-Kitâb, nahiv üzerine yazılıp, zamanımıza kadar muhafaza edilen ilk büyük eserdir. El-Kitâb, bir çok nahivci tarafından okunup, okutulmuş ve uzun zaman şerh, izah, ihtisar (sadeleştirme), ikmâl ve tenkid şeklinde müracaat eseri oldu. El-Kitâb hakkında eserler yazılarak zamanımıza kadar muhafaza edilip, üç defa yayınlandı. Almanca'ya da tercüme edildi. Sîbeveyh'in ayrıca Ebniyetü'l-esmâ adında bir kitabı daha vardır.

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Vefeyât-ül-a'yân cild-3, sh. 463

2) Bugyet-ül-Vuât cild-2, sh. 346

3) Târîh-i Bağdâd, cild-12, sh. 195